

ปัญญาประดิษฐ์กับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA

วิมลมาศ อินทรากวี¹ สุमित สุวรรณ² และอรอุษา ปุณยบุรณะ³

Wimonmat Intarakawi¹ Sumit Suwan² and Ornusa Punyaburana³

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Faculty of Education and Development Sciences

Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus

E-mail: wimonmat.i@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ต่อการบริหารสถานศึกษาในบริบทของสังคมยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทความนี้เป็นบทความวิชาการเชิงสังเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ควบคู่กับการสังเคราะห์เชิงแนวคิด จากงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงรายงานจากองค์กรระหว่างประเทศด้านการศึกษาและเทคโนโลยี โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในหลายมิติ ทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา การคาดการณ์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การลดภาระงานธุรการของครู และการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหารบนฐานข้อมูล โดยใช้กรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นฐานในการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร ควบคู่กับประเด็นด้านจริยธรรม ความโปร่งใส และความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรทางการศึกษา

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ , การบริหารสถานศึกษา , เทคโนโลยีดิจิทัล , ภาวะผู้นำดิจิทัล , เทคโนโลยีการบริหารสถานศึกษา

*Received March 12, 2026; Revised April 4, 2026; Accepted April 6, 2026

Abstract

This article aims to analyze the role of Artificial Intelligence (AI) in educational institution administration within the context of a rapidly changing digital society. The study is an academic article based on synthesis and analytical approaches, employing documentary research and content analysis alongside conceptual synthesis from both domestic and international research studies and academic literature, including reports from international organizations in the fields of education and technology. The scope of the study covers four areas of educational administration: academic affairs, personnel management, budget management, and general administration. The findings indicate that Artificial Intelligence plays a significant role in enhancing the efficiency of educational administration in multiple dimensions, including educational data analysis, prediction of student achievement, reduction of teachers' administrative workload, and support for data-driven decision-making. The analysis is grounded in the conceptual framework of digital-era educational administration and digital leadership. However, the implementation of AI requires careful consideration of administrators' digital leadership, along with ethical issues, transparency, and equity in access to technology, to maximize benefits for educational organizations.

Keywords: Artificial Intelligence , Educational Administration , Digital Technology , Digital Leadership , Technology for Educational Administration

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิตของมนุษย์ในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษา ปัจจุบันสถานศึกษาในหลายประเทศได้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 หนึ่งในเทคโนโลยีสำคัญที่ได้รับ ความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน คือ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สามารถเลียนแบบกระบวนการคิด วิเคราะห์ และการตัดสินใจของมนุษย์ผ่านการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากด้วย อัลกอริทึมและการเรียนรู้ของเครื่องเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถช่วยวิเคราะห์ข้อมูล คาดการณ์แนวโน้ม และสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ส่งผลให้ AI ถูกนำมาใช้ในหลากหลายภาคส่วน รวมถึงภาคการศึกษา ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา และการบริหารจัดการสถานศึกษา

ในระดับสากล การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระบบการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา OECD พบว่า นักเรียนอายุ 16 ปีขึ้นไปประมาณสามในสี่สามารถใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์แบบกำเนิด (Generative AI) ในการเรียนหรือกิจกรรมทางวิชาการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการแพร่หลายของเทคโนโลยีดังกล่าวในระบบการศึกษา นอกจากนี้ รายงานของ UNESCO

ยังระบุว่า สถาบันอุดมศึกษาประมาณสองในสามทั่วโลกได้มีการพัฒนานโยบายหรือแนวทางในการใช้ AI ภายในองค์กร เพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการทางการศึกษา ขณะเดียวกัน รายงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาระบุว่า การใช้เทคโนโลยี AI ในระบบการศึกษาทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยการใช้เทคโนโลยีด้านการศึกษา (EdTech) ที่ขับเคลื่อนด้วย AI เพิ่มขึ้นกว่า 400% ระหว่างปี ค.ศ. 2016–2023 นอกจากนี้ ข้อมูลจาก OECD (2023) ยังพบว่าประมาณ 37% ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศสมาชิก OECD ได้ใช้เครื่องมือ AI ในการทำงาน เช่น การเตรียมบทเรียน การสรุปเนื้อหา และการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษาในระดับโลก

สำหรับประเทศไทย แนวโน้มการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระบบการศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาการศึกษา เช่น การพัฒนาระบบแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษา และการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษาหลายแห่งได้เริ่มนำเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการจัดการข้อมูลของผู้เรียน การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดทำเอกสารและรายงานทางการศึกษา รวมถึงการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต่อการพัฒนาระบบการศึกษาไทย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะมีศักยภาพในการพัฒนาระบบการศึกษา แต่การนำ AI มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความพร้อมในหลายด้าน ทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ความรู้และทักษะด้านดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน และขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีภายในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่ง Michael Fullan (2016) นักทฤษฎีด้านการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ได้กล่าวถึงบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ต่อการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าเทคโนโลยีไม่ใช่เป้าหมายของการพัฒนา แต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องมีภาวะผู้นำด้านดิจิทัล สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และสร้างระบบการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล เช่นเดียวกับ Neil Selwyn (2019) นักวิชาการด้านการศึกษาดิจิทัล ที่เสนอว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระบบการศึกษาควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องจากเทคโนโลยีดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านอำนาจ ความเท่าเทียม และจริยธรรมในระบบการศึกษา ส่วน Selwyn ชี้ให้เห็นว่าการใช้ AI ในการศึกษาอาจสร้างทั้งโอกาสและความท้าทาย เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูล การสนับสนุนการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หากไม่มีการกำกับดูแลและออกแบบการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ในบริบทของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมี ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) และวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาองค์กร สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหาร ตลอดจนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาไม่อาจหลีกเลี่ยงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการได้อีกต่อไป เนื่องจากเทคโนโลยีสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ดังนั้น

การศึกษาด้านเทคโนโลยีและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อทำความเข้าใจถึงโอกาส ความท้าทาย และแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในอนาคต และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

เนื้อหา

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในระบบการศึกษา

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้คอมพิวเตอร์หรือระบบอัตโนมัติสามารถเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ในการคิด วิเคราะห์ เรียนรู้ และตัดสินใจ โดยอาศัยการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากผ่านกระบวนการทางอัลกอริทึมและการเรียนรู้ของเครื่องเทคโนโลยีดังกล่าวทำให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถวิเคราะห์ข้อมูล คาดการณ์แนวโน้ม และปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบัน ปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในหลายภาคส่วนของสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การแพทย์ และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษา ซึ่งมีการนำ AI มาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการข้อมูล และการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหาร นอกจากนี้ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2021) ได้ระบุว่า ปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโอกาสและความท้าทายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระบบการศึกษา โดยเน้นย้ำถึงการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมด้านสมรรถนะดิจิทัลให้กับผู้เรียนเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในอนาคต

นักวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษาได้อธิบายว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยยกระดับคุณภาพของระบบการศึกษาได้หลายด้าน โดยเฉพาะการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น Luckin (2018) ระบุว่า AI สามารถช่วยวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ครูสามารถเข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน และออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ และความต้องการของตนเอง Holmes et al., (2019) กล่าวว่าในบริบทของการศึกษา ปัญญาประดิษฐ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในหลายรูปแบบ เช่น ระบบการเรียนรู้แบบปรับเหมาะรายบุคคล ระบบผู้ช่วยสอนอัจฉริยะ และระบบวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ครูสามารถติดตาม วิเคราะห์ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ AI ยังสามารถช่วยสร้างสื่อการเรียนรู้แบบดิจิทัล สนับสนุนการเรียนรู้แบบออนไลน์ และช่วยลดภาระงานด้านเอกสารของครู ทำให้ครูสามารถมีเวลามากขึ้นในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ปัญญาประดิษฐ์สามารถนำมาใช้ในการจัดการข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น การวิเคราะห์แนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การติดตามพฤติกรรมการณ์การเข้าเรียน และการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ เทคโนโลยี AI จึงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรทางการศึกษา และช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีข้อมูลสนับสนุน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัญญาประดิษฐ์จะมีศักยภาพในการพัฒนาระบบการศึกษา แต่การนำ AI มาใช้ในบริบททางการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นด้านจริยธรรม ความโปร่งใส และความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี นักวิชาการหลายท่านชี้ให้เห็นว่าการใช้ AI ในการศึกษาควรถูกออกแบบให้เป็นเทคโนโลยีที่

สนับสนุนบทบาทของครูและผู้บริหาร มากกว่าการทดแทนบทบาทของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาระบบการศึกษาในยุคดิจิทัล ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา และการบริหารจัดการสถานศึกษา การนำ AI มาใช้จึงไม่เพียงเป็นการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในระบบการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็น การปรับเปลี่ยนแนวคิดและรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลและสังคมแห่งความรู้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ถือเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน ครอบคลุมทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาในเชิงระบบ เนื่องจากเทคโนโลยีดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ยังอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ การบูรณาการ AI ยังเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ยกระดับการบริหารสถานศึกษาให้มีความทันสมัย สามารถตอบสนองต่อการใช้งานและส่งต่อข้อมูลได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวต้องควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Literacy) ซึ่งในบริบทของการบริหารสถานศึกษายุคปัจจุบัน มิได้จำกัดเพียงทักษะการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณ (Ng, 2012) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chaemchoy (2018) ที่ระบุว่า ความฉลาดทางดิจิทัลเป็นฐานรากสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเชิงระบบได้อย่างโปร่งใส มีจริยธรรม เคารพต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ตลอดจนคำนึงถึงความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรทางการศึกษา นอกจากนี้การสร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุม ทั้งในด้านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อเป็นฐานรากในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมและยั่งยืนท่ามกลางการพลวัตของยุคดิจิทัล

บทบาทของ AI ในการบริหารสถานศึกษา

การนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการองค์กรทางการศึกษาในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการข้อมูล การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษา ที่มองว่า AI เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาสู่การบริหารจัดการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและการตัดสินใจเชิงหลักฐาน

ประการแรก AI สามารถช่วยในการจัดการข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา โดยสามารถรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ เช่น ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ข้อมูลการเข้าเรียน หรือข้อมูลการประเมินผลต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยี AI ยังสามารถช่วยวิเคราะห์แนวโน้มของข้อมูลทางการศึกษาและสร้างแบบจำลองเพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์ในอนาคต เช่น การคาดการณ์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหรือการระบุผู้เรียนที่มีความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน ซึ่งจะช่วยทำให้สถานศึกษาสามารถวางแผนการพัฒนาและการช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม (Luckin, 2018)

ประการที่สอง AI มีบทบาทในการลดภาระงานด้านเอกสารและงานธุรการของครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การจัดทำรายงาน การประมวลผลข้อมูล และการจัดการเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการช่วยจัดตาราง

เรียน การสรุปข้อมูลการเรียนรู้ หรือการจัดการระบบสารสนเทศของสถานศึกษา เทคโนโลยีดังกล่าวช่วยให้ครูสามารถลดภาระงานด้านเอกสาร และมีเวลาในการพัฒนาการเรียนการสอน รวมถึงการดูแลและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Holmes และคณะ ที่มองว่า AI ควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของครูและผู้บริหาร มากกว่าการทดแทนบทบาทของมนุษย์ (Holmes et al., 2019)

ประการที่สาม AI สามารถสนับสนุนการวางแผนและการตัดสินใจเชิงบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและแนวโน้มที่สำคัญ เช่น แนวโน้มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน หรือการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีความแม่นยำและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงระบบยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาวได้อย่างเป็นระบบและมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ (Selwyn, 2019)

นอกจากนี้ การนำ AI มาใช้ในการบริหารสถานศึกษายังมีบทบาทในการส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมี ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ที่สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2016) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่สามารถผสานเทคโนโลยีกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า AI จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา แต่ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นด้านจริยธรรม ความโปร่งใส และความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นประเด็นที่นักวิชาการด้านการศึกษาดิจิทัลให้ความสำคัญ โดย Selwyn (2019) ชี้ให้เห็นว่า การใช้ AI ในระบบการศึกษาควรมีการกำกับดูแลและออกแบบการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้เทคโนโลยีสามารถสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จากบทบาทยังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ทั้งในด้านการจัดการข้อมูล การสนับสนุนการตัดสินใจ และการพัฒนาองค์กรทางการศึกษา การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เหมาะสม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและครู เพื่อให้การใช้ AI สามารถสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

แนวโน้มอนาคตการบริหารสถานศึกษาในยุค AI

การพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้ส่งผลให้ระบบการศึกษาทั่วโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการองค์กร และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในอนาคต AI จะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนเชิงกลยุทธ์ และตัดสินใจเชิงบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019)

แนวโน้มสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุค AI คือการพัฒนาสู่ “สถานศึกษาอัจฉริยะ” (Smart School) ซึ่งเป็นรูปแบบของสถานศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบอัตโนมัติในการบริหารจัดการและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้แพลตฟอร์มการ

เรียนรู้ดิจิทัล และการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาสถานศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้การบริหารจัดการมีความรวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น (Luckin, 2018)

อีกแนวโน้มหนึ่งที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและมี ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) เพื่อสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2016) ที่กล่าวว่าผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขององค์กรผ่านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและสร้างระบบการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและทันสมัย นอกจากนี้ แนวโน้มของการใช้ AI ในการศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ เนื่องจากการใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนและการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ อาจเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านความเป็นส่วนตัว ความโปร่งใส และความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี นักวิชาการด้านการศึกษาดิจิทัลจึงเสนอว่าการนำ AI มาใช้ในระบบการศึกษาควรมีแนวทางกำกับดูแลที่เหมาะสม และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา AI ที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centered AI) เพื่อให้เทคโนโลยีสามารถสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (Selwyn, 2019)

ในภาพรวม อนาคตของการบริหารสถานศึกษาในยุค AI จะมุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การนำ AI มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาควรดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และปลอดภัย เพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า บุคลากรทางการศึกษาทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเร่งปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เพื่อประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการบริหารคลังข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยลดภาระงานธุรการที่ซ้ำซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้ครูผู้สอนสามารถทุ่มเทเวลาและทรัพยากรไปกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการดูแลผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การบูรณาการ AI ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาให้มีความทันสมัย สามารถตอบสนองต่อการใช้งานและส่งต่อข้อมูลได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวต้องควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Literacy) และความตระหนักด้านจริยธรรม เพื่อกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีให้มีความโปร่งใส เคารพต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุปองค์ความรู้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และบทบาทของเทคโนโลยีดังกล่าวต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า AI เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการศึกษาได้ในหลายด้าน ทั้งการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการข้อมูล และการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหาร เทคโนโลยี AI สามารถช่วยวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา คาดการณ์แนวโน้ม

ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสนับสนุนการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีความแม่นยำ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ AI ยังสามารถช่วยลดภาระงานด้านเอกสารและงานธุรการของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้ครูสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษา ที่มองว่า AI ควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการทำงานของมนุษย์และช่วยยกระดับคุณภาพของระบบการศึกษาในยุคดิจิทัล (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019; Luckin, 2018)

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของบทความ พบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการยกระดับการบริหารสถานศึกษาใน 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติด้านการจัดการข้อมูลและสารสนเทศ ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจมีความแม่นยำและอิงข้อมูลเชิงประจักษ์, มิติด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และมิติด้านการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งช่วยลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยทั้งสามมิตินี้เชื่อมโยงกันภายใต้แนวคิดการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ในอนาคต การบริหารสถานศึกษามีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่รูปแบบการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลมากยิ่งขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) และสามารถนำเทคโนโลยี AI มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล และควรคำนึงถึงประเด็นด้านจริยธรรม ความโปร่งใส และความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและระบบการศึกษาอย่างแท้จริง (Selwyn, 2019)

อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษามีทั้งโอกาสและข้อจำกัด โดยใน ด้านโอกาส AI สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Holmes et al. (2019) และ Luckin (2018) ที่มองว่า AI เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ในขณะที่ Selwyn (2019) ชี้ให้เห็นว่า การใช้ AI อาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและประเด็นด้านจริยธรรม หากขาดการกำกับดูแลที่เหมาะสม ดังนั้น การประยุกต์ใช้ AI ในสถานศึกษาจึงควรพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และความโปร่งใส

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ สามารถสรุปแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางและรายละเอียด	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้บริหารพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงมีภาวะผู้นำดิจิทัลในการขับเคลื่อนองค์กร	สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร	ส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้ครูและบุคลากรสามารถใช้ AI และเครื่องมือดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และบริหารข้อมูล	ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ข้อมูลสนับสนุนการปฏิบัติงาน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางและรายละเอียด	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและระบบฐานข้อมูลทางการศึกษาเพื่อรองรับการใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจ	สถานศึกษาสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
การกำกับดูแลการใช้ AI อย่างมีจริยธรรม	กำหนดแนวทางการใช้ AI โดยคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ความโปร่งใส และความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี	การใช้เทคโนโลยีมีความโปร่งใสเป็นธรรม และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างยั่งยืน

จากตารางที่ 1 แสดงผลการสังเคราะห์แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาเชิงระบบ ได้แก่ บุคลากร เทคโนโลยี และการกำกับดูแล อันนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และขับเคลื่อนด้วยข้อมูลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ปัญญาประดิษฐ์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่การเป็นระบบที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล โดยข้อค้นพบและแนวทางที่สังเคราะห์ได้ดังตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการเทคโนโลยีควบคู่กับการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร การเสริมสร้างสมรรถนะของครูและบุคลากร และการกำกับดูแลการใช้ AI อย่างมีธรรมาภิบาล อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

References

- Chaemchoy, S. (2018). *School management in digital era*. Chulalongkorn University Press.
- Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Luckin, R. (2018). *Machine learning and human intelligence: The future of education for the 21st century*. UCL Institute of Education Press.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? The generation Z context. *Computers & Education*, 59(3), 1065–1078.
<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.04.016>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). *Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for sustainable development*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-digital-education-outlook-2021_589b283f-en.html
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). *OECD digital education outlook 2023: Towards an effective digital education ecosystem*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-digital-education-outlook-2023_c74f03de-en.html

Selwyn, N. (2019). *Should robots replace teachers? AI and the future of education*. Polity Press.

UNESCO. (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. UNESCO Publishing.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693>